

Studieforløbet ved de teologiske fakulteter og tilgangen til præsteembeder i den danske folkekirke til 1980

Af *Per Salomonsen*

Kirkehistorie er oftest fortidsvidenskab. Sommetider – og ofte i form af religionssociologi – er den samtidsvidenskab. Det er nu ikke altid udelukkende af interesse for fortid og samtid, man sætter sig ind i disse videnskabers resultater. Den rene nysgerrighed over for tingenes sammenhæng parres ofte med en helt anden interesse, nemlig interessen for fremtiden. Hvordan kan man udmønte sine videnskabelige erfaringer til »gavn« for fremtiden? Dette spørgsmål ligger mere eller mindre formuleret bag megen mere teoretisk præget beskæftigelse med fortid og samtid. Der er skjult et element af fremtidsforskning i al videnskab.

Skal man besvare spørgsmålet om, hvordan man kan udmønte de videnskabelige erfaringer til »gavn« for fremtiden, er to ting nødvendige: dels en målsætning, dels nogle fakta. Målsætningen indeholder rent vurderende elementer, og vurderinger blander videnskaben sig ikke i. Fakta kan videnskaben derimod fremskaffe – i princippet da. Videnskaben kan endda eksplicit fremskaffe »fakta« om fremtiden – sådan da. Disse fremtidsvidenskabelige resultater kaldes tit prognoser. Prognoser fremtræder i formen: Såfremt de og de forudsætninger holder stik, og de og de lovmæssigheder gælder, vil der ske det og det i fremtiden. Prognosen kan give baggrund for en ændring af de fremtidshændelser, der er forudsagt i den. Det må dog endnu engang understreges, at prognosen ikke isoleret kan danne grundlag for ændringen. Der kræves derudover en målsætning, et begreb om, hvad den »ønskelige« fremtidstilstand eller -udvikling er. En beslutning om, hvad der skal ske, er en »politisk« beslutning, nemlig en beslutning, som altid indeholder noget om det »ønskelige«. Prognosens opgave er ikke at vejlede politikerne i, hvad der er det »ønskelige«, men at vejlede ham til at opnå det, han finder er »ønskeligt«.

Uden derfor at blande sig i, hvad der måtte være den »ønskelige« situation, har den religions-sociologiske afdeling på Institut for dansk Kirkehistorie udarbejdet en prognose over præstebestanden[1] i den danske folkekirke. Denne prognose viser, at der vil komme en præstemangel af en størrelse, som jeg skal vende tilbage til. Prognosen kan danne grundlag for mange forskellige politiske beslutninger. F.eks. kan den danne grundlag for, at man i tide træffer foranstaltninger til at lade ledige præsteembeder besætte med ikke-teologer, men den kan også danne grundlag for nedlæggelse af præsteembeder, der ellers ville stå ubesat. Der er mange andre muligheder for politiske beslutninger. Prognosens opgave er kun at vise, hvorledes fremtiden vil forme sig, såfremt ingen af prognosens forudsætninger ændres.

Prognosen handler kun om tilgangen af præster, der er uddannet ved et af de to teologiske fakulteter. Uanset, hvilken målsætning man har, kan man næppe ændre ret meget på de resultater, prognosen udviser. De fleste af de teologer, der er præster, eller kan blive præster indtil 1980, er nemlig allerede nu færdige med deres teologiske uddannelse eller har i det mindste påbegyndt den. Det er altså ikke muligt – selv med den bedste politiske vilje – at manipulere ret meget med den faktor, der har med tilgangen af teologisk uddannede præster at gøre.

Det første skridt ved udarbejdelsen af prognosen er analysen af tilgangen til de teologiske studier, det andet er analysen af studieforløbet, det tredje analysen af kandidatproduktionen, og det fjerde skridt er analysen af til- og afgang fra præsteembeder.

Nærværende artikel er illustreret med en række tabeller og oversigter. Der er ikke tilstræbt fuldstændighed med disse illustrationer, men kun en rimelig præsentation af arbejdsprocessen.

1. Tilgangen til de teologiske studier.

Som kilde til denne del af prognosen er anvendt Københavns og Århus Universitets officielle lister over immatrikulerede studenter. Når man studerer disse lister, er det temmelig let at få et overblik over de studenter, der direkte bliver immatrikuleret til de teologiske fakulteter, men det er straks vanskeligere at følge dem videre, til

[1] Arbejdet er udført med bistand af afdelingens statistiske medarbejder Eeva Stene, samt Margitt Havlykke, Helle Jacobsen og Gurli Jørgensen. Arbejdet er delvis betalt af kirkeministeriet.

de har fået deres embedseksamen eller er holdt op med at studere i »utide«. Der er nemlig mange huller i listerne. Hullerne skyldes flere forskellige forhold. En del skyldes, at ca. 10% af studenterne skifter efternavn under studiet, for det meste på grund af giftermål. Hvis universiteternes matrikler for lang tid siden havde været lagt an, som de er nu, ville dette slet ikke have været noget problem for en databehandling, men for vor analyse har det altså været det. Andre huller i listerne skyldes, at nogle studenter afslutter deres studier på et andet universitet end det, hvor de begyndte. Andre studenter skifter, men kommer tilbage et par år efter. Atter andre begynder ved helt andre studieretninger og skifter senere over til teologien. Den umiddelbare tilgang, som fremgår af universiteternes lister, er i analysen blevet korrigeret for alle disse faktorer.

Dette var kun den tilgang, der fandt sted til og med 1967. Men en prognose skal sige noget om den fremtidige tilgang. På forhånd må man indrømme, at det er hasarderet at skønne over den fremtidige tilgang til det teologiske studium uden at foretage en undersøgelse af studenternes grunduddannelse, deres miljø og deres holdning til teologi og folkekirke. Dette har vi selvfølgelig ikke kunnet gøre til denne prognose. Vi har måttet nøjes med på temmelig løst grundlag at afgive et skøn over tilgangen. Dette løse grundlag omfatter dog en nærmere undersøgelse af studentertilgangen, som for mændenes vedkommende har været bølgeformet med den sidste top i 1965, mens tilgangen af kvinder har været stigende siden midten af 1950'erne, men senere nærmest synes stagnerende. I grundlaget indgår også en analyse af de studenter, der bliver teologer efter studieskift. Det sker f.eks. forholdsvis ofte, at kvindelige teologistuderende er begyndt med et andet studium. Vort skøn går ud på, at der i de kommende år, der er relevante for tilgangen til præsteembeder indtil 1980, vil komme ca. 90 mandlige og ca. 60 kvindelige nye teologiske studenter pr. år ved begge universiteter. Vi er klar over, at dette skøn ligger en smule lavere end de skøn, der er foretaget af forskellige officielle organer [2]. F.eks. har undervis-

[2] Undervisningsministeriets økonomisk-statistiske konsulent har i »Statistik og Prognoser 1953-1972« fra august 1967 skønnet følgende tilgang: 125 i 1967; 135 i 1968; 140 i 1969; 150 i 1970; 170 i 1971; 180 i 1972. — Planlægningsrådet for de højere uddannelser regner i »Skitse for udbygningen af de højere uddannelser i tiden indtil 1980«, udgivet juni 1967, med følgende tilgang: 160 i 1970, stigende til 170 i 1975 og 180 i 1980 efter alternativ I og stigende til 180 i 1975 og 210 i 1980 efter alternativ II.

ningsministeriets økonomisk-statistiske konsulent udarbejdet en prognose, der for de kommende år giver følgende tal for tilgangen til de teologiske fakulteter: 125 i 1968; 135 i 1969; 150 i 1970; 160 i 1971; 175 i 1972; 180 i 1973; 180 i 1974 og 190 i 1975[3]. Fejl i vort skøn kan få en vis betydning, men det er en betydning, der på grund af studietidens længde først vil begynde at vise sig så småt i 1975. Lægger man en mere »optimistisk« prognose til grund, vil man dog ikke få nogen væsentlig større kandidattilgang før netop i 1980, hvor vor prognose holder op.

2. Studieforløbet.

Vi har fulgt studieforløbet for alle de teologiske studenter, der har påbegyndt studiet i årene 1952–67. Der er udarbejdet tabeller, som viser studenternes immatrikulationsår, samt hvor mange af dem, der stadig studerer i 1.–16. studieår. Der skal her vises 4 tabeller, som dog kun indeholder de »normale« studerende, altså dem, der er blevet immatrikuleret straks ved begyndelsen af deres teologiske studium, og som hverken har skiftet studium eller fakultet. Tests har vist, at disse »normale« studerendes studieforløb i meget høj grad ligner de andre kategoriers, og at der altså ikke er noget til hinder for at lægge disse tabeller til grund for analysen af samtlige studerendes studieforløb.

Tabel 1.

*Københavns Universitet, det teologiske fakultet,
mandlige studerende.*

Immatrikula- tionsår	19 52	19 53	19 54	19 55	19 56	19 57	19 58	19 59	19 60	19 61	19 62	19 63	19 64	19 65	19 66	19 67
Studieår																
1.	39	41	19	35	31	38	30	27	26	40	42	27	34	54	29	34
2.	36	35	17	30	25	34	28	23	23	32	30	24	28	45	24	—
3.	28	31	16	28	21	30	24	22	22	30	25	22	26	39	—	—
4.	24	30	15	27	20	28	23	21	20	28	22	20	22	—	—	—
5.	22	30	13	27	20	28	23	18	20	26	21	19	—	—	—	—
6.	21	28	13	25	17	26	23	18	16	26	19	—	—	—	—	—
7.	18	26	10	21	17	24	21	15	15	25	—	—	—	—	—	—
8.	13	18	7	17	12	22	15	11	13	—	—	—	—	—	—	—
9.	7	12	1	11	9	12	8	7	—	—	—	—	—	—	—	—
10.	4	4	1	8	3	7	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11.	1	2	1	5	2	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12.	1	1	1	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13.	1	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14.	0	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15.	—	0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

[3] Vejledende prognose for bestand og tilgang ved universiteterne 1968–1975. Duplikeret, 10. juli 1968.

Tabel 4.

*Århus Universitet, det teologiske fakultet,
kvindelige studerende.*

Immatriku- tionsår	19 52	19 53	19 54	19 55	19 56	19 57	19 58	19 59	19 60	19 61	19 62	19 63	19 64	19 65	19 66	19 67
Studieår																
1.	2	2	1	1	0	2	3	3	3	4	8	6	16	21	19	18
2.	2	1	0	0		1	3	2	3	2	4	4	12	15	14	—
3.	2	1				1	2	1	3	1	3	4	12	13	—	
4.	2	1				1	2	1	3	1	3	3	9	—		
5.	2	1				1	2	0	3	1	3	3	—			
6.	2	1				1	1		3	1	3	—				
7.	2	1				1	1		3	1	—					
8.	1	0				0	1		2	—						
9.	1						1		—							
10.	1						1	—								
11.	1						—									
12.	1					—										
13.	1				—											
14.	0			—												
15.		—														
16.	—															

De næste tabeller, der er udarbejdet, viser, hvor mange af de studerende, der bliver kandidater, og hvor mange år de er om at blive det. Tabellerne dækker samme kategori studerende som tabellerne 1-4, men også her er kandidatproduktionen nogenlunde repræsentativ for de andre kategorier studenter.

Tabel 5.

*Københavns Universitet, det teologiske fakultet,
mandlige kandidater.*

Immatriku- tionsår	19 52	19 53	19 54	19 55	19 56	19 57	19 58	19 59	19 60	19 61	19 62	19 63	19 64	19 65	19 66	19 67
Studieår																
5.	0	1	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	—			
6.	3	2	2	3	0	2	2	3	1	1	0	—				
7.	5	8	3	4	5	2	6	4	2	0	—					
8.	6	6	5	6	3	9	7	4	0	—						
9.	3	8	0	3	6	5	2	0	—							
10.	2	2	0	3	1	1	0	—								
11.	0	1	0	1	0	0	—									
12.	0	0	0	1	0	—										
13.	1	0	0	0	—											
14.	0	1	0	—												
15.	0	0	—													
16.	0	—														
I alt:	20	29	10	21	16	20	17	11	4	1	0	0	0	0	0	0

Tabel 6.

*Københavns Universitet, det teologiske fakultet,
kvindelige kandidater.*

Immatriku- tionsår	19 52	19 53	19 54	19 55	19 56	19 57	19 58	19 59	19 60	19 61	19 62	19 63	19 64	19 65	19 66	19 67
Studieår																
5.	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	—			
6.	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	—			
7.	0	1	0	0	0	1	1	1	1	1	0	—				
8.	0	0	0	0	1	0	1	0	0	—						
9.	1	0	0	0	0	0	0	0	—							
10.	0	0	0	0	0	0	0	—								
11.	0	0	0	1	0	0	—									
12.	0	0	0	0	0	—										
13.	0	0	0	0	—											
14.	0	0	0	—												
15.	0	0	—													
16.	0	—														
I alt:	1	1	0	1	1	3	2	1	1	0	0	0	0	0	0	0

Tabel 7.

*Århus Universitet, det teologiske fakultet,
mandlige kandidater.*

Immatriku- tionsår	19 52	19 53	19 54	19 55	19 56	19 57	19 58	19 59	19 60	19 61	19 62	19 63	19 64	19 65	19 66	19 67
Studieår																
5.	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	—			
6.	4	3	5	3	1	0	2	1	2	0	0	—				
7.	0	4	3	6	2	1	2	3	0	0	—					
8.	3	4	1	5	2	3	4	0	0	—						
9.	0	0	1	1	0	1	0	0	—							
10.	1	0	0	0	0	1	0	—								
11.	0	2	2	0	0	0	—									
12.	0	0	0	0	0	—										
13.	0	0	0	0	—											
14.	0	0	0	—												
15.	0	0	—													
16.	0	—														
I alt:	9	14	12	15	5	6	8	4	2	0	0	0	0	0	0	0

Tabel 8.
*Århus Universitet, det teologiske fakultet,
 kvindelige kandidater.*

Immatrikula- tionsår	19 52	19 53	19 54	19 55	19 56	19 57	19 58	19 59	19 60	19 61	19 62	19 63	19 64	19 65	19 66	19 67
Studieår																
5.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
6.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	—		
7.	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	—				
8.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	—				
9.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	—						
10.	0	0	0	0	0	0	0	—								
11.	0	0	0	0	0	0	—									
12.	0	0	0	0	0	—										
13.	1	0	0	0	—											
14.	0	0	0	—												
15.	0	0	—													
16.	0	—														
I alt:	2	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

I en kort artikel er det ikke muligt at kommentere alle detaljer i disse tabeller. Man kan få et lille indtryk af, hvad man kan bruge sådanne tabeller til ved at sammenligne tabel 1 og tabel 5, fordi man nogenlunde umiddelbart kan se, at frafald og studielængde har været stort set uændret under hele den observerede periode. Det er således muligt og rimeligt at tale om et gennemsnitligt studieforløb. Dette gælder dog kun for de mandlige studerendes vedkommende. For kvinderne kan man selvfølgelig også udregne et gennemsnitligt studieforløb, men det kan ikke på samme måde lade sig gøre at teste det, fordi de ældre studieårgange har så få kvindelige medlemmer.

Senere har vi i en række »overlevelsestabeller«, som ikke aftrykkes her, beregnet frafaldet fra studierne og antallet af kandidatskammerbåde absolut og procentuelt år for år. Af disse tabeller kan man se, at frafaldet ved de to universiteter er nogenlunde ens for hvert køn for sig. I de fire første studieår er det derimod betydeligt større for kvinder end for mænd. Igen må det dog siges, at der kun findes så lidt information for kvindernes vedkommende, at det er vanskeligt at generalisere. Det procentuelle frafald er samlet i følgende tabel:

Tabel 9.

*Procentuelt frafald (gennemsnitlige værdier) for
Københavns og Århus Universitet, det teologiske fakultet,
mandlige og kvindelige studerende.*

Studieår	Frafald i procent af pågældende års antal studerende	
	Mænd	Kvinder
1.	16,0	25,0
2.	10,0	15,0
3.	7,5	10,0
4.	4,0	7,3
5.		5,9
6.		1,4
7.		1,7
8.		1,7
9.		3,4
10.		4,0
11.		4,0
12.		4,0

3. Kandidatproduktionen.

Århusstuderterne har i begyndelsen af undersøgelsesperioden taget deres eksamen betydeligt hurtigere end københavnernes. Forskellen forsvinder i begyndelsen af 1960'erne. Den tid, det tager, før man får sin eksamen, er også stort set lige lang for mænd og kvinder. I den følgende tabel kan man se, hvor stor en del af en tilbageværende studenterårgang der i det pågældende studieår består embedseksamen. På grund af de tidligere Århuskandidaters forholdsvis korte studietid giver tabellen sandsynligvis et lidt for optimistisk billede af den gennemsnitlige studietid, der kan ventes i de kommende år.

Tabel 10.

*Procentuel afgang efter bestået eksamen,
Københavns og Århus Universitet, det teologiske fakultet,
mandlige og kvindelige studerende.*

Studieår	Afgang i procent af pågældende års antal studerende
5.	2,3
6.	11,7
7.	25,7
8.	38,0
9.	33,0
10.	28,0
11.	23,0
12.	23,0

Selve prognosen for kandidatproduktionen deles i to dele: først produktionen af kandidater af den nuværende studenterbestand – og dernæst produktionen af kandidater af de kommende studenter. Der er igen for hver af disse to dele udarbejdet særskilte tabeller for mænd og kvinder, så det er muligt at vurdere prognosen særskilt for de to køn. I den følgende oversigtstabel er alle disse tabeller samlet, dog således at man kun kan se kandidatantallet, mens studenterantallet er udeladt. De tilsyneladende unøjagtigheder i sammentællingerne skyldes afrunding af decimaler.

Tabel 11.

*Prognose for det samlede antal teologiske kandidater,
Københavns og Århus Universitet, det teologiske fakultet,
mandlige og kvindelige kandidater.*

Kandi- datår	Af nuværende bestand		Af ny tilgang		I alt		
	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd og Kvinder
1967/68	42	11			42	11	53
1968/69	42	11			42	11	53
1969/70	42	13			42	13	55
1970/71	45	16			45	16	61
1971/72	50	20			50	20	70
1972/73	53	23	1	1	55	24	79
1973/74	48	21	8	4	56	25	81
1974/75	34	15	20	11	55	26	81
1975/76	20	9	34	18	53	26	79
1976/77	12	5	41	21	53	26	79
1977/78	8	3	44	23	52	27	79
1978/79	6	2	46	24	52	27	79
1979/80	4	2	48	25	52	27	79
I alt:	406	151	242	127	649	279	928

Hvis læseren ønsker at revidere prognosen på et eller andet område, fordi han ikke er enig med os i en eller anden forudsætning eller i et eller andet skøn, kan det på nogle områder forholdsvis let lade sig gøre. Hvis læseren f.eks. er uenig med os i, at man kan forvente 90 mandlige studerende pr. år, betyder det for antallet kandidater blot, at man skal dividere det med 90 og gange det med det antal mandlige studerende, man forventer i stedet for 90. Forventer man f.eks. en tilgang på 100 mandlige studerende pr. år, skal man blot multiplicere antallet af mandlige kandidater i denne del af tabellen med $\frac{100}{90}$, altså med $\frac{10}{9}$.

4. *Afgang fra og tilgang til præsteembederne.*

Som kilde til denne del af prognosen er brugt Teologisk Stat, Kirkelig Håndbog samt oplysninger fra kirkeministeriet.

Arbejdsmetoden ved denne del af prognosen vil fremgå af følgende to tabeller, som omfatter bevægelserne blandt samtlige danske folkekirkepræster og teologer i to perioder, nemlig i kalenderåret 1963 og kalenderåret 1966.

Tekst til tabel 12 og 13.

- a: Præster og teologer i begyndelsen af året (total).
- b: Ansat i præsteembede i begyndelsen af året.
- c: Afskedigede fra præsteembede i løbet af året.
- d: Afgået fra præsteembede på grund af død i løbet af året.
- e: Teologer og andre indtrådt i præsteembede i løbet af året.
- f: Præster i embede overgået til andet erhverv i løbet af året.
- g: Ansat i præsteembede i slutningen af året.
- h: Ikke-pensionerede teologer uden for præsteembede i begyndelsen af året [4].
- i: Antal af h afskediget i løbet af året.
- j: Antal af h døde i løbet af året.
- k: Antal af h overgået til præsteembede i løbet af året.
- l: Ikke-pensionerede teologer uden for præsteembede i slutningen af året [4].
- m: Afskedigede præster og teologer i begyndelsen af året [5].
- n: Afskedigede præster og teologer i slutningen af året [5].
- o: Præster og teologer i slutningen af året (total).

[4] »Forsvundne« teologer er ikke medregnet. »Forsvundne« betyder teologiske kandidater, der af en eller anden grund, f.eks. emigration, forsvinder fra kilderne til disse tabeller.

[5] Inclusive de »forsvundne« teologer.

Tabel 12. *Danske præster og teologer 1/1 1963–31/12 1963.*

Fødselsår	a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m	n	o
1869–1888	192	1	1	–	–	–	0	–	–	–	–	–	191	172	172
1889	33	3	1	–	–	–	2	–	–	–	–	–	30	31	33
1890	22	0	–	–	–	–	0	–	–	–	–	–	22	21	21
1891	25	1	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	24	23	24
1892	41	5	1	–	–	–	4	–	–	–	–	–	36	35	39
1893	30	15	13	1	–	–	1	1	1	–	–	0	14	26	27
1894	39	20	4	–	–	–	16	8	1	–	–	7	11	16	39
1895	52	27	8	–	–	–	19	6	–	–	–	6	19	27	52
1896	59	38	7	1	–	–	30	10	–	–	–	10	11	18	58
1897	51	34	1	–	1	–	34	8	–	–	–	8	8	8	50
1898	58	47	3	–	–	–	44	1	–	–	–	1	10	12	57
1899	51	44	–	1	–	–	43	4	–	–	–	4	3	3	50
1900	59	47	–	–	–	–	47	6	–	–	–	6	6	6	59
1901	47	38	–	–	–	–	38	5	–	–	–	5	4	4	47
1902	62	55	–	–	1	–	56	4	–	–	–	4	3	3	63
1903	55	40	–	–	–	–	40	12	–	1	–	11	3	3	54
1904	63	52	–	–	1	1	52	9	–	1	1	8	2	2	62
1905	68	54	–	1	–	–	53	11	–	–	–	11	3	3	67
1906	69	59	–	–	–	–	59	10	–	–	–	10	–	–	69
1907	68	57	–	1	–	–	56	9	–	–	–	9	2	2	67
1908	81	71	–	–	–	–	71	10	–	–	–	10	–	–	81
1909	73	59	–	1	1	–	59	11	–	–	1	10	3	3	72
1910	90	83	–	2	1	–	82	7	–	–	1	6	–	–	88
1911	75	65	–	–	1	–	66	9	–	–	–	9	1	1	76
1912	84	73	–	2	1	–	72	9	–	–	–	9	2	2	83
1913	68	62	–	–	–	–	62	6	–	–	–	6	–	–	68
1914	54	44	–	–	1	–	45	10	–	–	–	10	–	–	55
1915	52	45	–	–	–	–	45	7	–	–	–	7	–	–	52
1916	58	50	–	–	1	–	51	8	–	–	–	8	–	–	59
1917	55	45	–	–	1	–	46	10	–	–	–	10	–	–	56
1918	51	46	–	–	–	–	46	5	–	–	–	5	–	–	51
1919	57	47	–	–	–	–	47	10	–	–	–	11	–	–	58
1920	46	34	–	–	1	–	35	12	–	–	–	12	–	–	47
1921	47	37	–	–	–	2	35	10	–	–	–	12	–	–	47
1922	56	48	–	–	–	–	48	8	–	–	–	9	–	–	57
1923	57	45	–	–	–	–	45	12	–	–	–	12	–	–	57
1924	57	50	–	–	–	2	48	7	–	–	–	10	–	–	58
1925	54	47	–	1	1	–	47	7	–	–	1	6	–	–	53
1926	50	42	1	–	–	–	41	8	–	–	–	8	–	1	50
1927	45	34	–	–	2	–	36	10	–	–	1	10	1	1	47
1928	56	35	–	–	1	–	36	20	–	–	1	19	1	1	56
1929	50	39	–	1	1	–	39	11	–	–	–	12	–	–	51
1930	34	25	–	–	1	–	26	9	–	–	–	9	–	–	35
1931	35	18	–	–	4	–	22	16	–	–	3	13	1	1	36
1932	30	21	–	–	2	–	23	8	–	–	–	9	1	1	33
1933	23	14	–	–	3	2	15	9	–	–	2	9	–	–	24
1934	27	16	–	–	3	–	19	11	–	–	2	13	–	–	32
1935	18	5	–	–	7	1	11	13	–	–	4	13	–	–	24
1936	5	2	–	–	4	1	5	3	–	–	1	8	–	–	13
1937	3	1	–	–	3	–	4	2	–	–	1	6	–	–	10
1938	1	0	–	–	1	–	1	1	–	–	–	2	–	–	3
1939	0	0	–	–	–	–	0	0	–	–	–	1	–	–	1
1940–1945	0														0

I alt: 2636 1840 40 12 44 9 1823 383 2 2 19 394 412 426 2643

Tabel 13. *Danske præster og teologer 1/1 1966–31/12 1966.*

Fødselsår	a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m	n	o
1869–1890	172	2	–	–	–	–	2	1	–	–	–	1	169	146	149
1891	22	1	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	21	20	21
1892	37	3	–	–	–	–	3	–	–	–	–	–	34	29	32
1893	29	1	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	28	28	29
1894	36	3	–	–	–	–	3	–	–	–	–	–	33	32	35
1895	57	1	1	–	1	–	1	6	1	–	1	5	50	48	54
1896	54	18	14	2	–	–	2	8	4	–	–	4	28	46	52
1897	45	14	3	–	–	–	11	9	–	–	–	9	22	24	44
1898	54	34	8	3	1	–	24	6	–	–	1	5	14	22	51
1899	46	35	6	–	–	–	29	4	–	–	–	4	7	13	46
1900	56	42	2	–	1	–	41	6	–	–	1	5	8	8	54
1901	45	36	–	–	–	–	36	5	–	–	–	5	4	4	45
1902	61	52	1	–	–	–	51	5	–	–	–	5	4	5	61
1903	52	40	–	–	–	–	40	9	–	–	–	9	3	3	52
1904	61	50	–	–	1	–	51	7	–	–	1	6	4	4	61
1905	63	51	1	–	–	–	50	11	–	–	–	11	1	2	63
1906	68	58	1	1	–	–	56	9	–	–	–	9	1	2	67
1907	64	55	1	–	–	–	54	9	–	–	–	9	0	1	64
1908	80	70	–	–	–	–	70	10	–	–	–	10	0	0	80
1909	69	59	–	2	1	–	58	7	–	–	–	7	3	2	67
1910	87	81	–	1	1	–	81	6	–	–	1	5	–	–	86
1911	76	67	–	–	–	–	67	8	–	–	–	8	1	1	76
1912	83	71	–	1	–	–	70	9	–	–	–	9	3	3	82
1913	68	61	–	–	1	–	62	7	–	–	–	7	–	–	69
1914	54	44	–	–	1	–	45	9	–	–	–	9	1	1	55
1915	54	47	–	–	–	–	47	6	–	–	–	6	1	1	54
1916	58	50	–	–	–	–	50	8	–	–	–	8	–	–	58
1917	57	47	–	–	2	–	49	10	–	–	1	9	–	–	58
1918	50	45	–	–	1	–	46	5	–	–	–	5	–	–	51
1919	58	48	–	1	1	1	47	10	–	–	1	10	–	–	57
1920	50	38	–	–	1	1	38	12	–	–	1	12	–	–	50
1921	47	37	–	–	–	1	36	10	–	–	–	12	–	–	48
1922	58	51	–	–	1	–	52	7	–	–	–	7	–	–	59
1923	57	47	–	–	1	–	48	10	–	–	1	9	–	–	57
1924	59	49	–	–	–	–	49	8	–	–	–	8	2	2	59
1925	62	52	–	–	–	–	52	9	–	–	–	9	1	1	62
1926	54	46	–	–	1	–	47	8	–	–	–	8	–	–	55
1927	48	34	–	–	–	–	34	9	–	–	–	9	5	5	48
1928	56	37	–	–	3	1	39	19	–	–	2	18	–	–	57
1929	53	43	–	–	1	3	41	10	–	–	–	13	–	–	54
1930	36	26	–	–	2	1	27	10	–	–	2	9	–	–	36
1931	39	30	–	–	3	2	31	8	–	–	2	8	1	1	40
1932	33	25	–	–	1	–	26	7	–	–	1	6	1	1	33
1933	26	17	–	–	3	–	20	8	–	–	1	8	1	1	29
1934	33	21	–	–	1	–	22	12	–	–	1	12	–	–	34
1935	34	20	–	–	1	–	21	14	–	–	–	15	–	–	36
1936	23	15	–	–	3	–	18	8	–	–	2	8	–	–	26
1937	24	10	–	–	1	–	11	14	–	–	1	14	–	–	25
1938	18	6	–	–	11	–	17	12	–	–	5	12	–	–	29
1939	8	3	–	–	1	–	4	5	–	–	–	12	–	–	16
1940	2	0	–	–	4	–	4	2	–	–	2	4	–	–	8
1941	1	0	–	–	1	–	1	1	–	–	–	2	–	–	3
1942–1945	0														0
I alt:	2637	1793	38	11	52	10	1786	393	5	0	28	395	451	456	2637

I 1963 var den samlede tilgang til præsteembeder 44 (se kolonne e i tabel 12). Denne tilgang fordelte sig således på kandidatårge:

	Mænd	Kvinder	I alt
Teologiske kandidater fra:			
1963	12	2	14
1962	7	1	8
1961	8	1	9
tidligere år	5	1	6
Uden teologisk embedseksamen	7	0	7
	39	5	44

Samme år overgik 9 (mandlige) præster til andet arbejde.

I 1966 var den samlede tilgang til præsteembeder 52 (se kolonne e i tabel 13). Denne tilgang fordelte sig således på kandidatårge:

	Mænd	Kvinder	I alt
Teologiske kandidater fra:			
1966	13	1	14
1965	10	0	10
1964	0	0	0
Tidligere år	17	0	17
Uden teologisk embedseksamen	11	0	11
	51	1	52

Samme år overgik 10 (mandlige) præster til andet arbejde.

Det ses, at den umiddelbare tilgang af helt nye kandidater fra universitet-pastoralseminarium er nogenlunde lige stor i 1963 og 1966 og ligger på ca. halvdelen af den totale tilgang.

Antallet af ordinerede præster i forhold til universiteternes kandidatproduktion fremgår af følgende oversigt:

År	1954	-55	-56	-57	-58	-59	-60	-61	-62	-63	-64	-65	-66
Nye teologiske kandidater	55	56	47	52	50	29	41	36	43	39	24	48	39
Nye ordinerede præster	49	51	52	42	41	37	39	35	32	32	22	36	28

Hvis man akkumulerer ovennævnte tal, når man til:

År	Nye teologiske kandidater	Nye ordinerede præster	Ordinerede i procent
1955-57	155	145	94
1958-60	120	117	98
1961-63	118	99	84
1964-66	111	86	77

Der viser sig altså i disse tal en tydelig tendens til, at der ikke alene bliver færre og færre teologiske kandidater, men også at en lavere og lavere procent af dem bliver ordineret og søger præsteembede.

Det har i nogen grad kompliceret billedet, at tidspunkterne for embedsekskens afslutning ikke er ens ved universiteterne i København og Århus. Det er stadig sådan, at man i København afslutter eksamen i januar og juni, mens man i Århus slutter lidt før jul og i juni. Denne forskel ødelægger især billedet af det enkelte år, men forskellen udjævnes over en længere årrække.

Vi kan ikke tillade os i vor prognose at arbejde med nogen fast »ordinationsprocent« af kandidaterne, fordi ordinationsprocenten ikke er den samme for mænd og for kvinder, og fordi dette bliver relevant, når den kvindelige del af kandidatårgangene forøges på bekostning af mændene. Igen bliver det på grund af de tidligere kvindelige kandidatårganges ringe størrelse nødvendigt med et temmelig groft skøn, og vort skøn er da, at sandsynligheden for, at kvindelige kandidater får præsteembede, er halvt så stor som for mandlige kandidater. Dette skøn er som sagt meget groft, og ingen bør af respekt for »fagfolk« afholde sig fra at skønne anderledes, end vi har gjort.

Afgangen fra præsteembeder skyldes overgang til andet erhverv, alder, sygdom eller død. Alle de præster, der er overgået fra præsteembede til andet arbejde, har været teologer. Det kan ses i tabellerne 12 og 13, at det for det meste har været yngre præster, hvoraf de fleste dog har været i embede over 5 år.

Det kan af de samme tabeller ses, at det totale antal præster og teologer har været næsten konstant i perioden, mens antallet af præster i embede er gået langsomt nedad, og antallet af pensionerede præster er gået hurtigt opad.

Den hyppigste årsag til afgang fra præsteembede er naturligvis alder og sygdom (se igen tabel 12 og 13). Der er ingen signifikant forskel på disse gruppers aldersfordeling. Hvis man forudsætter den nuværende pensionsalder på 67-70 uændret og forudsætter den nuværende sundhedstilstand bevaret, kan man estimere størrelsen af

afgang på grund af alder og sygdom med god nøjagtighed også for de kommende år.

Gennemsnitsdødeligheden blandt yngre præster er stort set den samme som gennemsnitsdødeligheden i den mandlige, danske befolkning iøvrigt. Dødeligheden blandt de ældre præster er noget mindre end dødeligheden i den mandlige, danske befolkning iøvrigt.

Afgangen på grund af alder, sygdom og død kan derefter anslås således:

Alder	Tilbage i slutningen af året (i procent)	Alder	Tilbage i slutningen af året (i procent)
over 70	75	51	99,3
70	15	49-50	99,4
67-69	76	47-48	99,5
64-66	95	44-46	99,6
60-63	98	40-43	99,7
54-59	99	31-39	99,8
53	99,1	-30	99,9
52	99,2		

På grund af de nuværende præsters aldersfordeling vil afgang på grund af alder, sygdom og død blive en del større i 1970'erne end nu.

Vi er nu nået frem til den egentlige prognose, nemlig en oversigt over den forventede udvikling i antallet af præster i embede i årene 1967-1980. I den følgende tabel er 1967-tallene for præster i embede og nye kandidater observeret. Alle andre tal er beregnet.

Tabel 14.

År	Antal præster i embede i be- gyndelsen af året	Antal præster afgået på grund af sygdom, alder og død i løbet af det på- gældende år	Antal nye præ- ster med teolo- gisk embeds- eksamen i em- bede i løbet af året	Antal nye kan- didater i løbet af det pågæl- dende år Mænd + kvinder = i alt
1967	1786	53,5	34,0	50 + 3 = 53
1968	1766,4	58,4	34,3	42 + 11 = 53
1969	1742,4	59,0	34,7	42 + 11 = 53
1970	1718,1	61,1	36,3	43 + 13 = 56
1971	1693,3	57,7	38,7	45 + 16 = 61
1972	1674,4	62,2	39,6	50 + 20 = 70
1973	1651,8	59,0	43,3	55 + 24 = 79
1974	1636,1	63,4	45,2	56 + 25 = 81
1975	1617,9	65,2	45,4	55 + 26 = 81
1976	1598,1	66,3	44,6	53 + 26 = 79
1977	1576,4	68,3	44,2	53 + 26 = 79
1978	1552,3	71,0	44,0	52 + 27 = 79
1979	1525,3	67,3	43,9	52 + 27 = 79
1980	1501,9			52 + 27 = 79

Af tabellen ses det, at antallet af præster i embede med alle de nævnte forudsætninger vil *gå ned med ca. 20 om året*. Ifølge kirkeministeriets officielle oplysning var der den 18. marts 1968 114 ledige embeder. Man kan derfor vente en »præstemangel« på ca. 380 i 1980.

Man må have in mente, at flere væsentlige faktorer ikke indgik i den oversigt over den kommende udvikling, der vistest i tabel 14. Vi har ikke turdet give nogen prognose for overgangen til andre erhverv. Det er muligt, at dette tal vil være stigende, men vi har ikke turdet spå om det. Vi har heller ikke givet nogen prognose for tilgangen af ikke-teologer til præsteembeder. Denne tilgang har i de senere år slet ikke været så lille. For årene 1963–1966 ser den således ud:

År	Missionærer	Andre	I alt
1963	2	5	7
1964		11	11
1965	3	11	14
1966	2	5	7[6]

Hvis man forudsætter, at afgangten til andet erhverv og tilgangen af ikke-teologer vil være nogenlunde lige store, vil prognosen stadig holde stik. Vi har dog valgt ikke at udtale os om denne mulighed, blandt andet fordi der for tiden er bestræbelser i gang for at øge tilgangen af ikke-teologisk uddannet arbejdskraft til folkekirkens præsteembeder.

Det er selvfølgelig en vigtig forudsætning for prognosens betydning, at man ikke ændrer antallet af præsteembeder. Hvis man f.eks. øger antallet af præsteembeder i takt med befolkningsudviklingen, er det klart, at antallet af ledige embeder – alt andet lige – også vil stige. Hvis man altså mener, at der er »behov« for yderligere et antal præsteembeder, bør man forøge prognosens »præstemangel« med dette antal[7].

Man bør også huske, at den begyndende præstemangel har medført stor kirkeministeriel tilbageholdenhed med bevilling af hjælpe-

[6] Tallet 7 stammer fra Kirkelig Håndbog. Vor egen optælling har 11.

[7] Det bør dog nævnes, at f.eks. planlægningsrådet for de højere uddannelser har vovet følgende påstand: »De omlægninger i sognestrukturen, der forestår, vil sikkert føre til et øget behov for præster i folkekirken.« Skitse for udbygningen af de højere uddannelser i tiden indtil 1980, udg. juni 1967, side 56.

præster. Også på dette område kan der skjule sig en præstemangel, som prognosen ikke tager stilling til.

Kort sammendraget går prognosen altså ud på, at der i 1980 vil være ca. 380 ledige præsteembeder, + afgangens af præster til andet erhverv, ÷ tilgangen af ikke-teologer, + det antal embeder, der oprettes, ÷ det antal embeder, der nedlægges.